

«ЗАТВЕРДЖЕНО»
на засіданні Вченої ради
НПУ імені М. П. Драгоманова
«24» листопада 2022 р.
Протокол № 5

ПРОГРАМА

навчальної дисципліни

«Психологія професійних деструкцій»
освітнього ступеня магістр

(назва освітнього рівня)

галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки

(шифр і назва галузі знань)

спеціальності 053 «Психологія»

Освітньо-професійна програма: «Практична психологія»

Шифр за навчальним планом ПП05

Київ

2022 рік

Розробник програми: **Євтушенко І.В.**, кандидат психологічних наук, доцент кафедри практичної психології педагогічного факультету

Рецензенти: .

Аврамченко С.М., кандидат психологічних наук, доцент, завідувач кафедрою прикладної психології Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького

Лапченко І.О., кандидат психологічних наук, доцент кафедри практичної психології педагогічного факультету

Обговорено та рекомендовано до видання на засіданні Науково-методичної ради НПУ імені М. П. Драгоманова «__» _____ 20__ року, протокол № ____

Голова НМР _____ Роман Вернидуб _____
(підпис) (Прізвище, ім'я)

1. Пояснювальна записка

Навчальна програма освітнього компоненту *«Психологія професійних деструкцій»* складена відповідно до освітньо-професійної програми: *«Практична психологія»* підготовки фахівців освітнього рівня *магістр*, галузі знань *05 Соціальні та поведінкові науки*, спеціальності *053 «Психологія»*.

Предметом вивчення **освітнього компоненту** є зміст та сутність професійних особистісних та професійних деструкцій особистості та шляхи їх профілактики, корекції та подолання.

Міждисциплінарні зв'язки.

Зміст освітнього компоненту *«Психологія професійних деструкцій»* тісно пов'язаний із такими освітніми компонентами: *«Психологія особистості та персонологія»*, *«Технології сучасної психотерапії»*, *«Психологія управління та професійної кар'єри»*, *«Психологія мотивації та аксіопсихологія»*.

Мета і завдання освітнього компоненту

Метою вивчення **освітнього компоненту** є забезпечення системи психологічних знань з природи професійних деструкцій, особливостей їх протікання, різновидів, формування навичок їх корекції та профілактики.

Основними завданнями вивчення **освітнього компоненту** *«Психологія професійних деструкцій»* є:

- сформулювати уявлення про типи, види, стадії розвитку професійних деструкцій;
- розкрити зміст понять: *«психологія професій»*, *«конфліктна ситуація»*, *«стратегії корекції професійних деструкцій»*;
- визначити методи та підходи щодо вивчення професійних деструкцій;
- розкрити діагностичні методики щодо виявлення професійних деструкцій, вміння обирати стратегію поведінки в конфлікті, тощо;
- охарактеризувати психологічне забезпечення та умови корекції професійних деструкцій.

Основні результати навчання і компетентності згідно з вимогами освітньо-професійної програми:

Результати навчання	Компетентності
ПР2. Вміти організовувати та проводити психологічне дослідження із застосуванням валідних та надійних методів.	ЗК4. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
ПР5. Розробляти програми психологічних інтервенцій (тренінг, психотерапія, консультування тощо), провадити їх в	ЗК7. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.
	СК4. Здатність здійснювати практичну діяльність (тренінгову, психотерапевтичну, консультаційну,

<p>індивідуальній та груповій роботі, оцінювати якість.</p> <p>ПР11. Здійснювати адаптацію та модифікацію існуючих наукових підходів і методів до конкретних ситуацій професійної діяльності.</p> <p>ПР12. Здатність демонструвати знання методики викладання психології, що є підґрунтям для побудови розвивального освітнього простору на заняттях у ЗВО.</p> <p>ПР14. Здатність будувати (розробляти): різноманітні технології розвивальних впливів на особистісно-професійний розвиток людини: технології ігromodelювання, технології психоконсультування, психокорекційні технології.</p> <p>ПР15. Здатність демонструвати розуміння закономірностей та особливостей розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань та усвідомлювати психофізіологічні засади розвитку особистості, зокрема, становлення творчої особистості.</p> <p>ПР16. Здатність до рефлексії у професійній діяльності, адекватного оцінювання власних досягнень та недоліків у професійній сфері.</p> <p>ПР17. Здатність застосовувати акмеологічні знання при аналізі творчих досягнень людини в професійній та особистісній сферах.</p> <p>ПР19. Здатність використовувати різноманітні технології у здійсненні психоконсультування та психокорекції.</p> <p>ПР20. Здатність орієнтуватися в теоретичних моделях психологічної допомоги, використовувати їх в різноманітних її галузях та різновидах, володіти основними процедурами, техніками та конструктами</p>	<p>психодіагностичну та іншу) з використанням науково верифікованих методів та технік.</p> <p>СК8. Здатність оцінювати межі власної фахової компетентності та підвищувати професійну кваліфікацію.</p> <p>СК10. Здатність розробляти та впроваджувати інноваційні методи психологічної допомоги клієнтам у складних життєвих ситуаціях.</p> <p>СК12. Здатність до розпізнавання ознак конфлікту, до організації взаємодії його учасників з метою продуктивного його розв'язання, володінням широким спектром стратегій поведінки в конфлікті, здатність до емоційної саморегуляції.</p> <p>СК14. Здатність надання консультативної допомоги керівникам з питань психології управління.</p>
---	--

II. Примірний тематичний план

На вивчення навчальної дисципліни відводиться **3** кредити ЄКТС **90**

годин.

№ з/п	Назви модулів і тем	Кількість годин (денна форма навчання)					Кількість годин (заочна(вечірня) форма навчання)				
		Аудиторні	Лекції	Практичні (семінарські)	Лабораторні	СРС	Аудиторні	Лекції	Практичні (семінарські)	Лабораторні	СРС
Змістовий модуль I. Загальна теорія професійних деструкцій											
1	Тема 1. Сутність професійних деструкцій. Основні підходи до вивчення предмету.	4	2	2		8	0,5	0,5			10
2	Тема 2. Професійне самавизначення особистості.	4	2	2		6	1,5	0,5	1		10
3	Тема 3. Специфіка професійної деформації та професійні деструкції.	4	2	2		6	1,5	0,5	1		10
4	Тема 4. Емоційне вигорання та професійні деструкції.	4	2	2		6	1,5	0,5	1		10
5	Тема 5. Кризи професійного розвитку та професійні деформації.	4	2	2		8	2	1	1		10

6	МКР № 1										
Разом за змістовим модулем 1:		20	10	10		30	6	3	4		50
Змістовий модуль II. Профілактика та корекція професійних деструкцій.											
7	Тема 6. Психологічний супровід професійного становлення особистості.	6	2	4		8	1	1			10
8	Тема 7. Профілактика емоційного вигорання професійної діяльності.	6	2	4		10	2	1	1		10
9	Тема 8. Психологічне консультування в ситуаціях професійних деструкцій.	4	2	2		8	2	1	1		8
10	МКР № 2										
Разом за змістовим модулем 2:		14	6	8		26	6	3	2		28
Разом годин:		34	16	18		56	12	6	6		78

III. Зміст навчальної дисципліни за модулями і темами:

Модуль I Загальна теорія професійних деструкцій

Тема 1. Сутність професійних деструкцій. Основні підходи до вивчення предмету.

Поняття про сутність професійних деструкцій. Теоретичні підходи до вивчення професійних деструкцій. Наукові підходи до вивчення професійних процесів особистості. Теоретичні основи професійного становлення особистості

Тема 2. Професійне самовизначення особистості.

Сутність професійного самовизначення. Модель професійного самовизначення. Професійне самовизначення на різних стадіях розвитку особистості. Конфлікти професійного самовизначення.

Тема 3. Специфіка професійної деформації та професійні деструкції.

Поняття професії. Психологічна класифікація професій. Класифікація навчальних та інших професій. Професіографія як засіб вивчення професій. Методи професіографічних досліджень.

Тема 4. Емоційне вигорання та професійні деструкції.

Сутність емоційного вигорання особистості. Основні поняття емоційного вигорання. Емоційне вигорання та професійна діяльність. Емоційне вигорання та залежності. Емоційне вигорання та трудогізм.

Тема 5. Кризи професійного розвитку та професійні деформації.

Сутність проблеми Типологія кризи особистості. Методики вивчення професійних криз. Фактори детермінації кризи професійного зростання. Психологічні особливості криз особистості.

Модуль 2. Профілактика та корекція професійних деструкцій.

Тема 6. Психологічний супровід професійного становлення особистості.

Психологічний супровід професійного становлення на стадії адаптації. Психологічний супровід професійної освіти. Психологічний супровід на стадії професіоналізації. Психологічний супровід на стадії майстерності. Психологічний супровід на етапі завершення професійної діяльності.

Тема 7. Профілактика емоційного вигорання професійної діяльності.

Причини та наслідки емоційного вигорання особистості. Прояви емоційного вигорання у професійній діяльності. Робота психолога у випадках емоційного вигорання особистості. Тренінг подолання емоційного вигорання.

Тема 8. Психологічне консультування в ситуаціях професійних деструкцій.

Розвиток психологічного профконсультування. Основні напрями професійного консультування. Типи професійного консультування. Психодіагностика професійних деструкцій.

IV. Засоби діагностики успішності навчання

Усна відповідь (доповідь на семінарі):

- вільне володіння матеріалом;
- повнота та логіка викладу;

- чіткість і доведеність формулювань;
- обґрунтованість тверджень;
- посилення на науково-літературні джерела;
- наявність та обґрунтованість власних пропозицій, власної позиції (погляду);
- наявність узагальнень, висновків.

Письмова відповідь (модульна контрольна робота, колоквиум):

- правильність, чіткість, логічність у викладені відповіді на запитання;
- комплексне бачення питання (проблеми);
- вміння виділити головне;
- обрання правильної відповіді;
- наявність та обґрунтованість власних пропозицій, власної позиції (погляду);
- чіткість позначень і акуратність.

Індивідуальне науково-дослідне завдання:

- опрацювання, відбір та інтерпретація науково-літературних джерел;
- наявність узагальнень і висновків;
- наявність та обґрунтованість власної ініціативи, певних завдань, методів тощо;
- оформлення відповідно з вимогами до наукових робіт;
- підготовка доповіді за результатами дослідження;
- захист роботи.

V. Форма підсумкового контролю успішності навчання: *екзамен*

Форма підсумкового контролю – іспит.

Поточна успішність – 60 балів, екзамен – 40 балів.

VI. Інформаційні джерела для вивчення курсу

Базові

1. Акмеологія з основами психології кар'єри: Навч.-метод. посібн. / О.М. Гавалешко (уклад.). – Чернівці: Рута, 2004. – 84 с.
2. Бандурка.М., Бочарова С.П., Землянская Е.В. Основы психологии управления: Учебник для вузов МВД. – Х.: Изд-во Ун-та внутренних дел, 1999. – 525с.
3. Болтівець С.І. Педагогічна психогігієна: теорія та методика. – К.: Редакція "Бюлетеня ВАК України", 2000. – 303 с.
4. Бондаренко І.І. Психологічні умови ефективної професійної адаптації психологів-початківців: Автореф. дис... канд. психол. наук: 19.00.01 / Інститут психології ім. Г.С.Костюка АПН України. – К., 2004. – 19 с.

КОКУН О. М. Психологія професійного становлення сучасного фахівця 179

5. Вірна Ж. П. Основи професійної орієнтації : навч. посіб. / Ж. П. Вірна. – Луцьк : РВВ «Вежа» ВДУ ім. Лесі Українки, 2003. – 156 с.
6. Гірняк О.М., Лазановський П.П. Менеджмент: теоретичні основи і практикум. – К.: Магнолія плюс, 2003. – 335 с.
7. Гупаловська В.А. Професійна самореалізація як чинник становлення особистості жінки: Автореф. дис... канд. психол. наук: 19.00.01 / Інститут психології ім. Г.С.Костюка АПН України. – К., 2005. – 25 с.
8. Зеер Э.Ф. Психология профессий: Учебн. пособие. – 3–е изд., перераб. и доп. – М.: Академический Проект, Фонд «Мир», 2005. – 336 с.
9. Зеер Э.Ф. Психология профессионального развития: Учебн. пособие. – 2–е изд. – М.: Издательский центр «Академия», 2007. – 240 с.
- 10.Зубкова І.Ю. Динаміка Я–образу вчителя–професіонала: Автореф. дис... канд. психол. наук: 19.00.07 / Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України. – К., 2001. – 20 с.
- 11.Карамушка Л.М., Дзюба Т.М. Психологія управління конфліктами в організації (на матеріалі діяльності освітніх організацій). – К. : Науковий світ, 2009. – 268 с.
- 12.Панок В.Г. Практична психологія як галузь професійної діяльності / Основи практичної психології: Підручник/ В.Панок, Т.Титаренко, Н.Чепелева. - К.: Либідь, 2000. – 227 с.
- 13.Пов'якель Н.І. Профілактика професійної дезадаптації психологів-практиків К.: Шк. світ, 2011.
- 14.Технології роботи організаційних психологів: Навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл. та слухачів ін-тів післядипломн. освіти / За наук. ред. Л. М. Карамушки. – К.: Фірма ІНКІОС, 2005. –366 с.

Допоміжні:

1. Антонова Н.О. Кризові явища у професійному становленні студентів-психологів та психологів-практиків // Актуальні проблеми психології. – Т. V: Психофізіологія. Психологія праці. Експериментальна психологія. / За ред. С.Д. Максименка. – К.: ІВЦ Держкомстату України, 2007. – Вип. 6. – С. 3 – 9.
2. Антонова-Турченко О.Г., Дробот Л.С., Заброцький М.М. Психологічна стабілізація особистості вчителя зони радіологічного контролю: Навч. посібн. – К.: ІЗМН, 1997. – 180 с.
3. Бодалев А.А. Вершина в развитии взрослого человека: характеристики и условия достижения. – М.: Флинта; Наука, 1998. – 168 с.
4. Бодров В.А. Психология профессиональной пригодности. – М.: ПЕР СЭ, 2001. – 512 с.
5. Бондаренко О. Ф. Психологічні особливості сучасної студентської молоді та проблеми професійної підготовки психологів–практиків.// Практична психологія та соціальна робота. – К., 2003. – № 4. – С. 8 -11.
6. Бурлачук Л.Ф. Психодіагностика: Учебник для вузов. – СПб.: Питер, 2003. – 351 с.
7. Варфоломєєва О.В. Психолого-акмеологічне забезпечення професійного становлення психотерапевта // Актуальні проблеми

- психології. – Т. V: Психофізіологія. Психологія праці. Експериментальна психологія. / За ред. С.Д. Максименка. – К.: ІВЦ Держкомстату України, 2007. – Вип. 6. – С. 39 – 44.
8. Василькова О.І. Сучасні проблеми психології криз професійного розвитку вчителя // Актуальні проблеми психології. – Т. V: Психофізіологія. Психологія праці. Експериментальна психологія. / За ред. С.Д. Максименка. – К.: ІВЦ Держкомстату України, 2007. – Вип. 7. – С. 60 – 68.
  9. Вілюжаніна Т.А. Динаміка ціннісно-сислової сфери особистості в процесі професійного становлення майбутніх психологів: Автореф. дис... канд. психол. наук: 19.00.07 / Інститут психології ім. Г.С.Костюка АПН України. – К., 2006. – 22 с.
  10. Вітковська О.І. Психологічні умови професійного самовизначення випускників середніх шкіл у процесі профконсультації: Автореф. дис... канд. психол. наук: 19.00.07 / Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України. – К., 2002. – 21 с.
  11. Вітюк Н.Р. Психологічні особливості конфліктологічної підготовки майбутніх учителів // Актуальні проблеми психології. – Т. V: Психофізіологія. Психологія праці. Експериментальна психологія. / За ред. С.Д. Максименка. – К.: ІВЦ Держкомстату України, 2007. – Вип. 7. – С. 68 – 75. 180 КОКУН О. М. Психологія професійного становлення сучасного фахівця
  12. Водопьянова Н.Е., Старченкова Е.С. Синдром вигорання: діагностика і профілактика. – СПб.: Питер, 2005. – 336 с.
  13. Волянчук Н.Ю. Психологічні засади професійного становлення тренера- викладача: Автореф. дис... д-ра психол. наук: 19.00.01 / Інститут психології ім. Г.С.Костюка АПН України. – К., 2006. – 34 с.
  14. Галецька І.І., Мельник М.М. Особливості емоційного вигорання менеджерів з різним рівнем самоактуалізації // Актуальні проблеми психології. – Т. V: Психофізіологія. Психологія праці. Експериментальна психологія. / За ред. С.Д. Максименка. – К.: ІВЦ Держкомстату України, 2007. – Вип. 6. – С. 89 – 95.
  15. Галецька І.І. Дослідження самоефективності в психології здоров'я // Вісник Харківського ун-ту. – № 550, Ч. 2., Серія: психологія. – Харків: ХНУ. – 2002. – С. 41 – 43.
  16. Данилова Т.М. Формування гуманістичної спрямованості особистості майбутнього практичного психолога: Автореф. дис... канд. психол. наук: 19.00.07 / Інститут психології ім. Г.С.Костюка АПН України. – К., 2004. – 19 с.
  17. Довгих Л. Кар'єрні домагання як суб'єктивний механізм професійної самореалізації // Соціальна психологія. – 2005. – № 2. – С. 67 – 71.
  18. Завадська Т.В. Нейродинамічний компонент психофізіологічного стану вчителів // Вісник Харківського ун-ту № 550. – Ч. 2. Серія: Психологія. – Харків: ХНУ, 2002. – С. 78 – 81.
  19. Зайчикова Т.В. Соціально-психологічні детермінанти синдрому "професійного вигорання" у вчителів: Автореф. дис... канд. психол. КОКУН О. М. Психологія професійного становлення сучасного

- фахівця 181 наук: 19.00.05 / Інститут психології ім. Г.С.Костюка АПН України. – К., 2005. – 20 с.
20. Ильин Е. П. Работа и личность: трудоголизм, перфекционизм, лень / Е.П. Ильин. – СПб. : Питер, 2011. – 224 с.
21. Ильин Е.П. Мотивация и мотивы. – СПб.: Питер, 2006. – 508 с.
22. Кадикова Т.А. Особливості динаміки ціннісних орієнтацій студентів-психологів: Автореф. дис.. канд. психол. наук: 19.00.01 / Одеський національний ун-т ім. І.І.Мечникова. – О., 2002. – 17с.
23. Капітанець О.М. Педагогічна підготовка менеджерів у вищих технічних навчальних закладах: Автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04 / Терноп. держ. пед. ун-т ім. В.Гнатюка. – Тернопіль., 2001. – 19 с.
24. Кириленко О.А. Психологічні детермінанти професійного стресу у представників професії типу "людина–людина": Автореф. дис... канд. психол. наук: 19.00.03 / Київський Національний університет імені Т.Шевченка. – К., 2007. – 20 с.
25. Климов Е.А. Психолого-педагогические проблемы профессиональной консультации. – М.: Знание, 1983.
26. Мацегора Я.В. Проблема професійних деструкцій та деформацій працівників правоохоронних органів/ Я.В. Мацегора// Вісник Національного університету оборони України.–№2 (33).–2013.–С.247-252.